

Доктор історичних наук *О.Головко* (Київ, Україна) розповів про історію давніх західнобузьких міст Холм і Дорогичин, та про роль, яку вони відіграли безпосередньо у проведенні коронації короля Данила. Своє бачення політичної належності міста Дорогичина у XII – першій половині XIII ст. подав дослідник *А.Юзупович* (Варшава, Польща).

При обговоренні результатів наукової конференції її учасники дійшли висновку про необхідність створення міжнародної асоціації науковців – дослідників минулого Галицько-Волинської держави, її історії, археології, культури. Плідній дискусії сприяло вчасне видання матеріалів конференції – «Дрогичинь 1253».

По завершенню заходу його учасники відвідали музей Дрогичинської дієцезії римо-католицької церкви Польщі. На думку фахівців, саме поблизу або на місці сучасного францисканського костелу, у приміщенні якого розташований згаданий музей, у XIII ст. стояв православний храм Богородиці, де й відбулася коронація Данила Романовича. На честь цієї події у 2003 р. тут встановлено спеціальну пам'ятну стелу з написом: «У пам'ять про 750-ту річницю Дорогичинського з'їзду і коронації Данила Романовича, здійсненої папським легатом архієпископом Опізо у соборі Святої Діви Марії. Жителі Підляшшя». Учасники конференції з України побували також у столиці держави короля Данила – стародавньому місті Холмі (нині Хелм – адміністративний центр однойменного повіту Люблінського воєводства Республіки Польща). Тут вони вклонилися місцю, де у 1264 р. був похований король Русі Данило Романович.

Велику допомогу у підготовці та проведенні міжнародної наукової конференції надав голова Івано-Франківської обласної ради І.Олійник. Не можна не відзначити організаційну роботу проректорів Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника професорів І.Цепенди й І.Миронюка, завідуючого кафедрою всесвітньої історії цього навчального закладу професора О.Жерноклеєва, а також польських колег із Центру східноєвропейських досліджень Варшавського університету – професорів Яна Малицького і Маріана Диго.

С.С.Падалка (Київ)

ДО 80-РІЧЧЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА М.Р.ПЛЮЩА

Микола Романович Плющ – доктор історичних наук, професор, відомий історик України, педагог – народився 5 березня 1929 р. у с. Свидовець Бобровицького району Чернігівської області в селянській родині. Він належить до того покоління, яке зазнало лиха внаслідок спланованого голодомору 1932–1933 рр. на теренах України. Його сім'я, на щастя, вижила. Хлопець рано призвичаївся до роботи, допомагаючи батькам у сільському господарстві.

В 1936 р. Микола пішов до школи, але війна перервала навчання. У роки німецько-фашистської окупації довелося ходити за плугом на полі, котрий тягли часто не коні, а корови, допомагати матері обробляти город, бо батько пішов на фронт і в 1944 р. повернувся інвалідом війни II групи.

Після звільнення Чернігівщини від окупації школа відновила роботу, але робочих рук не вистачало, й доводилося знову обробляти землю в колгоспі та продовжувати навчання. У сусідньому селі Вороньки юнак навчався в старших класах, які закінчив у 1948 р.

В тому ж році він вступив до Київського державного педагогічного інституту імені М.Горького на історичний факультет. У повоєнні роки студентське напівголодне життя було все ж щасливе, бо існувало велике бажання вчитися. Микола читав багато праць з історії, художню літературу. Товариші-студенти часто влаштовували дискусії на історичну тематику, але в умовах тоталітарного режиму це було далеко не просто. Не завжди у бібліотеках вдавалося взяти необхідну літературу, часто бракувало підручників з історії України. Після закінчення в 1952 р. навчання молодий учитель історії працював за призначенням у Кричильській школі Степанського району Рівненської області. З 1953 р. вчителював у Києві в середній школі № 101.

З 1961 р. М.Р.Плющ працював на посаді зав.кабінетом історії й географії Київського міського інституту підвищення кваліфікації вчителів. Це були роки, коли велися пошуки вдосконалення роботи радянської школи, котрі почалися у 1958 р.

Вивчаючи роботу вчителів як денної, так і вечірньої школи, він узагальнює передовий досвід викладання історії, освоює новий предмет – суспільствознавство, організовує курси підготовки вчителів до останнього. Довелося звертатися до провідних учених Інституту історії

АН України, викладачів вузів. Адже новий предмет вимагав від учителів певних знань із політичної економії, філософії. Успішне поєднання роботи зав. кабінетом історії й географії у Київському інституті підвищення кваліфікації вчителів та викладання в школах міста Києва одержало належну оцінку Міністерства освіти УРСР. У 1963 р. Микола Романович був відзначений знаком «Відмінник народної освіти».

Пізніше він одержав нагороди: «Ветеран труда», «В память 1500-летия Киева», «50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941 – 1945», «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941 – 1945», «Защитник Родины» й ін.

З'явилися його перші друковані статті, в котрих узагальнювався досвід учителів історії. У 1964 р. М.Р.Плющ вступив до аспірантури Київського педагогічного інституту ім. Горького, яку закінчив у 1967 р. Того ж року він розпочав роботу на посаді молодшого наукового співробітника в Інституті історії АН УРСР, досліджував проблеми минулого України другої половини ХХ ст., історії робітничого класу, розвитку промислового виробництва, науково-технічного прогресу. У 1969 р. вчений захистив кандидатську дисертацію на тему: «Підвищення трудової і політичної активності робітничого класу УСРР (1926–1929 рр.)». В 1973 – 1985 рр. – він старший науковий співробітник Інституту історії АН України, а з 1986 р. – провідний науковий співробітник останнього.

У 1983 р. в Інституті історії НАНУ вчений захистив докторську дисертацію на тему: «Вклад робітничого класу України у прискорення науково-технічного прогресу в промисловості (50–70 рр.)».

До того у видавництві «Наукова думка» були опубліковані його монографії: «Технічна творчість робітничого класу Української РСР (1959 – 1970 рр.)». – К., 1973. – 10,1 арк. – 183 стор.; «Вклад робітничого класу Української РСР у прискорення науково-технічного прогресу в промисловості (50–70-і роки)». – К., 1981. – 17,5 арк. – 246 стор., а також ряд статей в «Українському історичному журналі», брошура «Вітчизні пошук молодих». – К., 1972.

Микола Романович є співавтором багатьох колективних монографічних праць: «Суспільно-політичне життя трудящих Української РСР». – Т.2. – К., 1974; «Робітничий клас УРСР і науково-технічний прогрес», – К., 1980; «История рабочих Донбасса». – Т.2. – К., 1981; «Дружба и братство русского и украинского народов». – Т.2. – К., 1982; «История Киева». – Т.3. – К., 1986; «История завода «Арсенал» имени В.И. Ленина». – К., 1986; «Рабочий класс Украинской ССР: традиции и современность». – К., 1986; «На шляху до незалежності: трудові соціально-економічного розвитку України». Короткі нариси з історії. – К., 1992; «Україна 90-х : шлях до незалежності». Збірник науково-популярних статей. – К., 1992; «Україна. Короткі нариси з історії». – К., 1992; «Україна незалежна. Сторінки історії». – К.; Донецьк, 1995; «М.С. Хрущов і Україна». – К., 1995; «Україна ХХ ст.: минуле і сьогодення». Збірник наукових статей. – К.; Донецьк, 1995; «Малий Словник історії України». – К., 1997; «Київ». – К., 2001; «Україна: друга половина ХХ ст.». Нарис історії. – К., 1997; «Початок десталінізації в Україні». – К., 1997.

Доктор історичних наук М.Р.Плющ бере участь у підготовці лекційних курсів з історії України, навчальних посібників. Так, він один з авторів курсу лекцій у двох книгах «Історія України ХХ століття». – Кн.2. – К., 1992; а також «Нарису історії України ХХ століття». Навчальний посібник. – К., 2002; «Історії України ХХ–початку ХХІ століття». Навчальний посібник. – К., 2004; «Історії України». Навчальний посібник. – К., 2006.

Він є одним з авторів «Енциклопедії історії України» – К., 2003 – 2007. – Т. 1–4.

Професор М.Р.Плющ, досліджуючи історію промислового розвитку незалежної України, підготував монографію на тему: «Промисловість України у 80 – 90 рр.: люди, проблеми, уроки», – К., 2002, обсягом 18,5 арк., де розглянув актуальні питання індустріального розвитку, кризових явищ, переходу до ринкових відносин, шляхи роздержавлення та приватизації.

В роки підготовки й видання багатотомної «Історії Української РСР» Микола Романович виконував обов'язки відповідального секретаря редколегії 8-го і 9-го томів, був одним з авторів видання. Всього має близько 100 публікацій.

Беручи участь у підготовці нового покоління вчених України, він виступає опонентом на захисті кандидатських та докторських дисертацій, є членом вченої спеціалізованої ради по захисту дисертацій у Центрі досліджень науково-технічного потенціалу й історії науки імені Г.М.Доброва НАНУ.

Протягом кількох років науковець був членом спеціалізованої ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка.

Нині М.Р.Плющ викладає історію України в Національному університеті будівництва та архітектури, на історичному факультеті Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова, у Київському міському педагогічному університеті ім. Б.Д.Грінченка.

Р.А.Офіцинський (Ужгород)

ДО 70-РІЧЧЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.Є.ЗАДОРЖНОГО

Доброзичливий, життєрадісний, він заряджає оптимізмом і натхненням колег, студентів, учнів упродовж не одного десятка років своєї наукової й педагогічної діяльності. Цілком закономірно його удостоєно високих державних та громадських відзнак.

Професор Володимир Євгенович Задорожний є відомим фахівцем з історії України. Його соціально-професійний титул сконденсовано відлунює у декількох емких рядках: доктор історичних наук (1987), професор (1990), лауреат премії ім. І.Крип'якевича (1997), академік Міжнародної слов'янської академії наук (1998), заслужений працівник народної освіти України (1999), академік Академії наук вищої освіти України (2004).

В.Є.Задорожний народився 27 квітня 1939 р. у с. Спас Кам'янсько-Бузького району Львівської області в селянській родині. У рідному селі юнак закінчив початкову, в сусідніх Деревлянах (4 км) – неповну середню, а у Великосілках (9 км) – середню школу. Далі освітні стежини повели його у далекі світи. Вони переривалися тільки тимчасово – на трирічний період служби в артилерійському і ракетному полках в українських містах Шепетівка та Ємільчине (1958–1961). В.Є.Задорожний став випускником торгово-кооперативної школи у Львові (1958), історичного факультету Ужгородського державного університету (1966), аспірантури при кафедрі історії СРСР останнього (1971).

Майже півстоліття біографія ювіляра пов'язана з прапороносцем освіти й науки Закарпаття – Ужгородським національним університетом. Це вельмовно засвідчують і віхи його трудової діяльності: керівна комсомольська робота в університеті (1965–1967), старший лаборант кафедри загальної історії (1967–1968), аспірант (1968–1971), викладач (1971–1973), старший викладач (1973–1975), доцент (1975–1987), професор (1987–1990) кафедри історії СРСР, завідувач кафедри історії України (1990–2000), професор останньої (з 2000 р. й донині).

Тут він підготував дві свої дисертації, котрі захистив за межами альма-матер. У Львівському університеті ім. І.Франка в 1972 р. вчений отримав наукову ступінь кандидата історичних наук після прилюдного захисту дисертації «Економічні та культурні зв'язки західноукраїнських земель з Наддніпрянською Україною і Росією у першій половині XIX ст.». Через півтора десятиліття, в 1987 р., у Київському університеті ім. Т.Шевченка він захистив докторську дисертацію «Розвиток товарного виробництва і торгівлі на західноукраїнських землях у період кризи феодалізму (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)».

Авторству В.Є.Задорожного належить близько трьохсот наукових, навчально-методичних і популярних публікацій. Серед них – п'ять монографій та науково-популярних книг, написаних одноосібно чи в співавторстві: «Зоря незгасна. Зв'язки Закарпаття з усією Україною і Росією. IX–XX ст.» (1986), «Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)» (1989), «Велич і трагедія Карпатської України» (1993), «Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у міжнародних відносинах (травень 1938 р. – березень 1939 р.)» (1999), «Курс історії української культури» (2009).

Головні напрямки його наукових зацікавлень: економічна історія західноукраїнських земель, історія господарських та культурних зв'язків західних українців з Наддніпрянською Україною й Росією, міжслов'янських контактів XVIII–XIX ст. Одним із перших в українській історіографії вчений дав об'єктивну оцінку спадщині відомих діячів російської культури – вихідців із Закарпаття – М.Балудянского, Ю.Гуци-Венеліна, В.Кукольника, П.Лодія, І.Орлая та ін. Низку статей і рецензій із цих й інших проблем було опубліковано В.Є.Задорожним на сторінках «Українського історичного журналу» протягом останніх чотирьох десятиліть, починаючи з далекого вже нині 1970 р.¹

Він став піонером у вивченні цікавих історичних феноменів. Приміром, для характеристики економічного становища українських земель у складі Австрії вчений опрацював сотні архівних документів. Аби визначити роль Бродів у зовнішній торгівлі Габсбурзької монархії, він простежив «вільний транзит» товарів між Балтикою та Чорним морем, що набув величезного розмаху після 1818 р. між цим містом і Одесою.